

***Pecunia servire debet sed non regere. Księga Jubileuszowa
dedykowana Księdzu Profesorowi Stanisławowi
Dubielowi, red. K. Wiak i P. Kaleta, Lublin 2017, s. 575.***

Znane i cenione Wydawnictwo Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II opublikowało kolejną Księgę Jubileuszową dedykowaną Zasłużonemu Kanoniście, czyli Księdzu Profesorowi nadzwyczajnemu Stanisławowi Dubielowi, pracownikowi naukowemu Wydziału Prawa, Prawa Kanonicznego i Administracji tegoż Uniwersytetu z okazji Jego 70 rocznicy urodzin. Redaktorami naukowymi tej Księgi są: p. dr hab. Krzysztof Wiak, prof. KUL – Dziekan Wydziału oraz ks. dr Paweł Kaleta – adiunkt w Katedrze Norm Ogólnych i Kościelnego Prawa Majątkowego KUL.

Księga Jubileuszowa, wydana w pięknej szacie graficznej, jest pracą zbiorową i dowodem wdzięczności dla pracy Jubilata, jego osiągnięć naukowych, a także dla jego walorów i przymiotów ducha oraz charakteru. Stało się już dobrym obyczajem urosłym do tradycji uniwersytetów, że dla uczczenia swoich profesorów przygotowywane są im księgi jubileuszowe. Wydaje się to być rzeczą wielce znaczącą gdyż prace i osiągnięcia naukowe, zwłaszcza Jubilatów świadczą o ich wkładzie w naukę i decydują o możliwościach dalszego jej rozwoju, zaś walory osobiste stają się bardzo często wzorem do naśladowania.

Prezentowana Księga jest owocem współpracy kilkudziesięciu autorów: zarówno profesorów, przyjaciół, jak i bliskich osób Księdzu Profesorowi, którzy zechcieli włączyć się w jego Jubileusz poprzez napisanie artykułu czy też wspomnienia. Wielu autorów (34) przedstawiło rozprawy naukowe napisane w języku polskim, ale też znalazł się w wśród nich jeden artykuł w języku włoskim i drugi w języku angielskim. W gronie autorów są wybitni naukowcy, przedstawiciele nauki prawa kanonicznego, prawa cywilnego, administracji, jak również historii Kościoła, filozofii oraz pedagogiki. Pozostali (21) przedstawili swoje wspomnienia związane z Osobą Jubilata. Już z pobieżnej analizy, zwłaszcza opracowań naukowych zawartych w recenzowanym dziele zauważyć można, że jego zakres tematyczny inspirowany jest

słowami przemówienia papieża Franciszka z sympozjum ekonomicznego w Rzymie (2016), które nawiązują do jego tytułu: *Pecunia servire debet sed non regere*. W przekładzie na język polski tytuł ten można oddać następująco: *pieniądze mają służyć a nie rządzić* i stanowi główne motto publikacji.

Warto, więc tę książkę zaanonsować i przedstawić oraz zachęcić szersze grono czytelników do zainteresowania się nią, bowiem przybliży ona nie tylko sylwetkę naukową Jubilata, ale podejmuje także wiele ciekawych i merytorycznie ważnych oraz aktualnych tematów dotyczących nauk prawnych, a szczególnie kościelnego prawa majątkowego. Na początku publikacji znajduje się kolorowe zdjęcie Księdza Profesora, spis treści i swoiste wprowadzenie, w którym zamieszczono *Słowo Dziekana Wydziału Prawa, Prawa Kanonicznego i Administracji KUL* p. dra hab. Krzysztofa Wiaka, oraz *Laudację na cześć Księdza Profesora Stanisława Dubiela* przygotowaną przez ks. dra hab. Krzysztofa Burczaka, prof. KUL. Znalazły się w nim również listy gratulacyjne wystosowane z tej okazji przez Jego Magnificencję: ks. prof. dra hab. Antoniego Dębińskiego, Rektora KUL, Jego Ekszelencję ks. dra hab. Artura Mizińskiego, Sekretarza generalnego Konferencji Episkopatu Polski, Jego Ekszelencję ks. dra hab. Andrzeja Dziegę, Metropolitę Archidiecezji Szczecińsko-Kamieńskiej, oraz przez ks. dra hab. Leszka Adamowicza, Oficjała Sądu Metropolitalnego Lubelskiego. Niewątpliwie listy te są świadectwem uznania dla pracy naukowej Księdza Profesora Stanisława Dubiela, a zwłaszcza dla Jego wysiłków w kształceniu młodych pokoleń kanonistów, w zakresie kościelnego prawa majątkowego oraz kościelnego prawa małżeńskiego na KUL-u.

Publikacja w swojej strukturze poza wspomnianym wprowadzeniem składa się z dwóch części wyraźnie wyodrębnionych. Pierwsza zatytułowana *Rozprawy i studia* stanowi zasadniczą wartość merytoryczną całej publikacji i zawiera teksty artykułów ułożone alfabetycznie według nazwisk autorów. Każdy artykuł stanowi oryginalny wynik badań danego autora o charakterze teoretycznym i analitycznym. W swej treści zawiera tytuł publikacji, notę o autorze i ukazuje obecny stan wiedzy. Każdy z artykułów opatrzony jest wnioskami. Jak wspomniano wyżej dwa artykuły są napisane w językach obcych: angielskim i włoskim. Druga część dzieła nosi tytuł *Wokół Osoby Jubilata* i zawiera: dorobek naukowy Księdza Profesora Stanisława Dubiela, wykaz prac magisterskich i doktorskich napisanych pod kierunkiem naukowym Dostojnego Jubilata. Dalszą jego część stanowią wspomnienia przyjaciół z lat szkolnych i studenckich. Wspomnienia te są

świadectwem niezłomnej wiary i przyjaźni z Księdzem Profesorem tych osób, które znalazły się na jego drodze życiowej.

Zanim przejdziemy do ukazania walorów merytorycznych publikacji i ich oceny krytycznej warto może w kilku zdaniach przybliżyć sylwetkę naukową Jubilata, wszak jemu to właśnie jest ona dedykowana. Otóż ks. dr hab. Stanisław Dubiel, profesor nadzwyczajny KUL, kierownik Katedry Norm Ogólnych i Kościelnego Prawa Majątkowego na Wydziale Prawa, Prawa Kanonicznego i Administracji KUL urodził się 15 maja 1947 r. w Dzwoli, powiat Janów Lubelski. Po ukończeniu Szkoły Podstawowej i Liceum Ogólnokształcącego w roku 1965 wstąpił do Wyższego Seminarium Duchownego w Lublinie. W trakcie sześcioletnich studiów seminaryjnych ukończył też studia magisterskie z teologii w Katolickim Uniwersytecie Lubelskim, przedstawiając pracę magisterską na temat *Dzień Pański według teologii posoborowej*. W 1971 roku przyjął święcenia kapłańskie. W latach 1976-1980 odbył studia specjalistyczne w Instytucie Teologii Pastoralnej KUL na kierunku Pastoralna Społeczna (socjologia religii), specjalizacja: organizacja i zarządzanie. Następnie w latach 1982-1986 podjął studia specjalistyczne na Wydziale Prawa Kanonicznego KUL, które ukończył uzyskując tytuł zawodowy magistra na podstawie pracy pt. *Wartość anonimów w procesach kościelnych*. W kolejnych latach kontynuował naukę na studiach doktoranckich, które ukończył w 1993 obroną pracy doktorskiej na temat *Projekt drugiego synodu diecezji lubelskiej z 1939 roku*. W roku 2007 na podstawie dorobku naukowego i rozprawy habilitacyjnej pt. *Uprawnienia majątkowe Kościoła katolickiego w Polsce w świetle Kodeksu Prawa Kanonicznego z 1983 r., Konkordatu z 1993 i ustaw synodalnych* uzyskał stopień naukowy doktora habilitowanego nauk prawnych, specjalizacja kościelne prawo majątkowe. W 2009 roku został zatrudniony na stanowisku profesora nadzwyczajnego KUL. Wynikiem jego pracy badawczej jest kilka monografii i kilkadziesiąt rozpraw i artykułów. Wypromował też dwóch doktorów i kilkadziesiąt magistrów. Wielokrotnie występował jako recenzent w przewodach habilitacyjnych i doktorskich.

Pod względem naukowym, najbardziej istotna jest część pierwsza publikacji zawierająca rozprawy i studia kilkadziesiąt autorów. Pierwsze opracowanie ks. dra hab. L. Adamowicza zatytułowane *Il sistema di sostenimento del clero cattolico in Polonia* dotyczy kwestii utrzymania duchownych katolickich w Polsce. Autor wskazuje różne źródła dochodów księży, zależnie od podejmowanej pracy. W odrębnym punkcie omawia sytuację duchownych Kościoła greko-katolickiego w tej materii. Następnie ks. prof.

W. Bar podjął kwestię pt. *Pomniki franciszkańskiej obecności w Meksyku wpisane na Listę światowego dziedzictwa kulturowego* i ukazuje problem ochrony dóbr kościelnych w Meksyku po ich nacjonalizacji i rewolucji meksykańskiej. Jednym ze sposobów ochrony tych dóbr w tym franciszkańskich było wpisanie ich na listę światowego dziedzictwa kulturowego. Z kolei ks. dr hab. T. Barankiewicz w artykule pt. *Etyka zawodowa audytora wewnętrznego w Polsce* omawia sprawę stosowania obiektywnych standardów postępowania w wykonywaniu zawodów o ważnej roli społecznej. W kolejnym opracowaniu ks. Czesław S. Bartnik, znany i zasłużony profesor nauk teologicznych w artykule *Zbawienie dzieci abortowanych*, wyjaśnia sytuację dzieci zabitych w aborcji, opowiadając się za ich zbawieniem. Ks. dr G. Bzdyrak w artykule nt. *Unieważnienie małżeństwa w prawie polskim a deklaracja nieważności małżeństwa w prawie kanonicznym – studium porównawcze* omówił problematykę nieważności zawartego małżeństwa w systemie prawa polskiego i kanonicznego. Następny artykuł p. prof. D. Dudka nosi tytuł *Prawo i prawda*, w którym autor analizuje związek między prawem a prawdą w porządku jurydycznym i aksjologicznym w systemie prawnym i w praktyce stosowania prawa. *Zawiadomienie w kanonicznym procesie o stwierdzenie nieważności małżeństwa* to opracowanie autorstwa p. dr hab. M. Greszaty-Telusiewicz i p. dra hab. P. Telusiewiczza, którzy na podstawie kan. 1509 rozważają kwestię notyfikacji dokonywanych przez trybunały kościelne. Z kolei ks. St. Janeczek, profesor filozofii, przedstawił opracowanie nt. *Reforma szkolna Stanisława Konarskiego w kontekście oświeceniowej kultury europejskiej*, a p. M. Jońca, profesor prawa rzymskiego, artykuł pt. *Audiatur utraque pars w 10 księdze korespondencji Pliniusza Młodszego*. Następny artykuł autorstwa ks. dra P. Kalety zatytułowany *Współczesne wyzwania w zarządzaniu dobrami kościelnymi* nawiązuje bezpośrednio do tytułu książki jubileuszowej. Z kolei artykuł w języku angielskim ks. dra hab. S. Kasprzaka nosi tytuł: *The clerk and their ethical acting in public administration*. Ks. dr hab. M. Kowalczyk opracował zagadnienie pt. *Królowanie Chrystusa w naszej polskiej historii. Refleksja na temat królewskiej godności Chrystusa w kontekście jubileuszu 1050-lecia chrztu Polski. Wybrane instrumenty oddziaływania ministra właściwego do spraw finansów publicznych na gospodarkę finansową jednostek samorządu terytorialnego* to opracowanie p. dr hab. B. Kucia-Guściora. Następnie artykuł z zakresu historii Kościoła przedstawił ks. dr hab. J. Marczewski nt. *Działalność Michała Delamarsa (1668-1725) w łacińskiej kapitule chełmskiej*, zaś ks. dr hab. K. Mikołajczuk z zakresu prawa kanonicznego pt. *Ustanie prawa karania w prawie*

kanonicznym w przypadku śmierci sprawcy. Rys historyczno-prawny. Z kolei znany i zasłużony dla kanonistyki ks. prof. H. Misztal przedłożył opracowanie nt. *Dobra doczesne i świętość w średniowiecznej Europie*, w którym analizuje wpływ dóbr materialnych, a raczej ich wyrzekania się na rzecz ubogich, wskazując konkretne przykłady na osobistą drogę do doskonałości. W sprawie uzupełnienia orzeczenia wstępnego wydanego w cywilnym postępowaniu nieprocesowym to artykuł autorstwa p. dr hab. J. Misztal-Koneckiej. Autorem kolejnego opracowania jest p. dr A. Romanko nt. *Zabezpieczenie danych osobowych przetwarzanych przez Kościół katolicki w Polsce*. W następnych artykułach ks. dr hab. M. Sitarz omawia *Kryteria przynależności do Kościoła*, zaś ks. dr hab. A. Skorupa w krótkim opracowaniu analizuje *Wymiar strukturalny życia pustelniczego*, a ks. dr hab. M. Stasiak *Znaczenie świadomości prawnej w Kościele*. Natomiast p. dr hab. W. Szczepan Staszewski napisał artykuł pt. *Ochrona cmentarzy i grobów w traktatach o przyjaźni i współpracy zawartych przez Polskę z państwami sąsiednimi*. Z kolei *Zagadnienia bytowe duchowieństwa w Kodeksie Prawa Kanonicznego z 1983 r., w ustawodawstwie Kościoła łacińskiego oraz w statutach Pierwszego Synodu Diecezji Drohiczyńskiej z 1997 r.* to opracowanie autorstwa ks. dra hab. T. Syczewskiego. Następnie ks. bp prof. J. Śrutwa przedstawił obszerny artykuł pt. *Ze starożytnych świadectw o papieżstwie*. Z tytułem księgi jubileuszowej harmonizuje opracowanie ks. dra hab. L. Świto i p. dr M. Tomkiewicz nt. *Kompetencje Stolicy Apostolskiej w zakresie alienacji majątku Kościoła powszechnego w świetle Kodeksu Prawa Kanonicznego z 1983 r.* Opracowanie z zakresu kanonicznego prawa małżeńskiego przedstawiła p. dr hab. A. Tunia nt. *Obowiązek zachowania kanonicznej formy zawarcia małżeństwa – gwarancją czy limitacją wolności religijnej jednostki*. Z kolei ks. prof. E. Walewander, profesor pedagogiki napisał krótki artykuł pt. *Janusz Korczak – pedagog ciągle aktualny. Obrót nieruchomościami przez kościelne osoby prawne działające w Polsce* to opracowanie p. mgr A. Warmuz. Następne opracowanie to artykuł autorstwa p. dr hab. K. Wiaka, Dziekana Wydziału pt. *Kryminalizacja obrazy uczuć religijnych w polskim prawie karnym*. Dwa ostatnie opracowania to obszerny artykuł ks. dra W. Witkowskiego nt. *Przesłanki prawne procesu dokumentalnego* i kilkunastoniowy artykuł p. dra hab. W. Wytrążka pt. *Muzyk – artysta czy usługodawca? Wykonanie utworu muzycznego w kontekście prawnym*.

Jak wynika z powyższej, pobieżnej prezentacji opracowań naukowych składających się na cześć pierwszą prezentowanej Księgi Jubileuszowej zawierają one tematykę bardzo bogatą i treściowo różnorodną, podejmującą

jednak aktualne zagadnienia prawne, teologiczne, filozoficzne, czy też pedagogiczne. Rozmieszczenie ich według kolejności alfabetycznej nazwisk autorów wydaje się jednak zabiegiem niezbyt udanym. Zastosowanie podziału według dyscyplin naukowych nadałoby chyba księdze większej przejrzystości. Nie umniejsza to jednak wartości merytorycznej opracowań tworzących księgę, które są na wysokim poziomie, dzięki kompetencji i wiedzy ich autorów, którzy pragnęli włączyć się swoimi przedłoženiami w jubileusz Księdza Profesora. Należy też zauważyć, że autorzy, zwłaszcza artykułów naukowych w przeważającej mierze pochodzą ze środowiska naukowego Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego. Osoba Jubilata jest jednak znana także w innych ośrodkach kanonistycznych w Polsce. Szkoda, więc że komitet redakcyjny Księgi Jubileuszowej nie zaprosił, pracowników naukowych z innych ośrodków do włączenia się w jej przygotowanie. Niewątpliwie zawartość tego dzieła zostałaaby wzbogacona o jeszcze inne wątki badawcze.

Część druga księgi zawiera wykaz dorobku Księdza Profesora i wspomnienia różnych osób związanych z Jego życiem, posługą kapłańską i działalnością naukową. Pod względem naukowym jest ona mniej istotna, ale jak najbardziej stosowna, bowiem wspomnienia osób bliskich Jubilatowi ubogacają Księgi Jubileuszowe. Pozwalają też bliżej poznać osobę Jubilata, jego cechy charakteru, siłę jego ducha, wielkość jego pozanaukowych dokonań.

Recenzowana Księga Jubileuszowa posiada cechy niewątpliwie dobrze przygotowanego dzieła naukowego i jubileuszowego. Autorzy artykułów odwołują się do aktualnych problemów naukowych istniejących nie tylko w nauce prawa, ale również w praktyce, a także w innych dyscyplinach nauki. Odważnie włączają się w toczący się dyskurs naukowy, zwłaszcza odnosząc się do stosowania prawa w porządku kanonicznym i polskim porządku prawnym. Ponadto jasno i przekonująco przedstawiają własne poglądy dotyczące podejmowanych przez siebie problemów naukowych nie tylko z zakresu nauk prawnych, ale również z innych dyscyplin naukowych.

Podsumowując, należy podkreślić, że jest to publikacja niezwykle potrzebna środowisku prawniczemu i kanonicznemu w Polsce, a także i szerszemu gronu czytelników. Szczególnie studia i rozprawy z zakresu nauk prawnych zawarte w Księdze Jubileuszowej jak najbardziej wpisują się w dorobek zarówno polskiej kanonistyki, jak i prawa polskiego. Uwzględniając dotychczasową literaturę prawniczą i kanonistyczną w Polsce, należy podkreślić, że analizy i postulaty w nich zawarte z pewnością przyczynią się do rozwoju nauk prawnych w Polsce. Nadto, recenzowane opracowanie

może służyć jako pomoc nie tylko dla studentów, ale także tych, którzy, na co dzień zajmują się stosowaniem prawa.

Stąd z uznaniem należy odnieść się do podjętej przez Wydział Prawa, Prawa Kanonicznego i Administracji KUL, a szczególnie redaktorów książki: p. dr hab. Krzysztofa Wiaka, Dziekana Wydziału i ks. dra Pawła Kalety, adiunkta w Katedrze Jubilata, inicjatywy zredagowania i wydania tego rodzaju publikacji, która podkreśla dorobek jego naukowy, a także promuje środowisko wydziałowe i uniwersyteckie oraz ubogaca polski rynek wydawniczy. Biorąc pod uwagę wszystkie racje przedstawione powyżej, z pełnym przekonaniem zachęcam do jej lektury.

ks. Józef Wroceński SCJ
Wydział Prawa Kanonicznego UKSW

Mariusz Wilk, *Il sacramento della penitenza e l'obbligo di confessarsi in conforto tra il can. 719 del Codex Canonum Ecclesiarum Orientalium e i cann. 988-989 del Codex Iuris Canonici del 1983, Romae 2017, ss. 334.*

Człowiek od czasu popełnienia grzechu pierwotnego pozostaje niejako skażony grzechem, posiadając skłonność do czynienia zła. Jednakże Bóg nie pozostawił go w tym stanie bez pomocy. Syn Boży Jezus Chrystus złożył na krzyżu ofiarę swojego życia, aby zmazać skutki grzechu pierwszych rodziców. Ustanowił też sakrament pokuty, by chrześcijanin mógł po dokonaniu złego czynu, powracać do swojego Stwórcy, odzyskując dziecięctwo Boże, a także pojednywać się z braćmi i siostrami w wierze, czyli Kościołem. Historia Kościoła pokazuje jednak, że nie zawsze wierni chcieli korzystać z tego sakramentu, zaniedbując Boży dar pokuty i pojednania, stąd najwyższy prawodawca kościelny podejmował próby nałożenia na nich prawnego obowiązku przystępowania do spowiedzi przynajmniej jeden raz w roku. Normy regulujące te kwestie znalazły się w kodeksach prawa kanonicznego odnoszących się zarówno do wiernych obrządku łacińskiego, jak i katolickich obrządków wschodnich.

Powyższą problematykę podjął w swojej publikacji ks. Mariusz Wilk. Ukazała się ona drukiem w formie monografii, noszącej tytuł: *Il sacramento della penitenza e l'obbligo di confessarsi in conforto tra il can. 719*